

**การศึกษารูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา
กรณีศึกษาผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ
ในจังหวัดเชียงราย**

**A Study of School Directors' Leadership Styles: A Case Study of the
School Academic Principals in Chiang Rai Province**

วันที่รับบทความ: 7 มี.ค. 65

วันที่แก้ไขบทความ: 16 ต.ค. 65

วันที่ตอบรับ: 15 พ.ย. 65

จิราวรรณ จีระยา¹

Jirawan Jeraya¹

พูนชัย ยาวีราช²

Phoonchai Yawirach²

ประเวศ เวชชะ³

Prawet Wetcha³

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (2564)

¹ Master of Education (Educational Administration) Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University, (2021).

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก)

² Assistan Professor in Master of Education (Educational Administration) Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University. (Advisor)

³ รองศาสตราจารย์ ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม)

³ Associate Professor in Master of Education (Educational Administration) Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University. (Co Advisor)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา กรณีศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ในจังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้นำ คุณลักษณะผู้นำและรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา กรณีศึกษาผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ในจังหวัดเชียงราย ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi structured Interview) ในการเก็บข้อมูลผู้บริหารสถานศึกษา กรณีศึกษาผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ในจังหวัดเชียงราย จำนวน 4 คน และบุคคลผู้ใกล้ชิด ได้แก่ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้างานและครู จำนวน 12 คน นำผลมาวิเคราะห์สรุปประเด็นสำคัญ ไปยืนยันข้อค้นพบรูปแบบภาวะผู้นำจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 12 คน มาเรียบเรียงให้มีความถูกต้องชัดเจน และนำเสนอรูปแบบพรรณนา ผลการศึกษา พบว่า

1. พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ในจังหวัดเชียงราย มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) พฤติกรรมที่แสดงถึงความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ 2) การให้การสนับสนุนบุคลากร 3) การตัดสินใจ และแก้ปัญหา 4) การโน้มน้าวใจหรือการจูงใจ และ 5) การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2. คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ในจังหวัดเชียงราย มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ 2) เป็นผู้มีความฉลาดทางอารมณ์ 3) เป็นผู้มุ่งความสำเร็จ 4) เป็นผู้มีความสัมพันธ์ทางสังคม 5) เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ จริยธรรม

3. รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ในจังหวัดเชียงราย พบว่าสอดคล้องกับรูปแบบภาวะผู้นำ 2 รูปแบบ ได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงวิชาการและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

ภาวะผู้นำเชิงวิชาการมีพฤติกรรมและคุณลักษณะของผู้นำคือ เป็นผู้มีความรู้ ทัศนคติ พัฒนาผลสัมฤทธิ์ ติดตามประเมินผล คิดค้นนวัตกรรม ก้าวล้ำเทคโนโลยี

เสริมสร้างภาคีเครือข่าย สู่เป้าหมายทางวิชาชีพ เร่งรีบสร้างแรงบันดาลใจให้ครู มุ่งสู่ผู้เรียน
เป็นสำคัญ

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีพฤติกรรมและคุณลักษณะของผู้นำคือ ปฏิบัติ
ตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีวิสัยทัศน์รอบรู้การบริหาร ขระระดับปรับเปลี่ยนวิธีการ พัฒนางาน
ทุกด้านโดยคำนึงถึงองค์กร เข้าใจยอมรับความแตกต่าง กระตุ้นสร้างอุดมการณ์การศึกษา เป็น
องค์กรเผยแพร่วิทยา มุ่งพัฒนาสถานศึกษาสู่ผลสัมฤทธิ์

คำสำคัญ : พฤติกรรมผู้นำ คุณลักษณะผู้นำ รูปแบบภาวะผู้นำ

Abstract

A study of school directors' leadership styles: a case study of the school academic principals in Chiang Rai province aimed to study 1) the leadership behavior of the educational institute administrators in the position of the school director, and academic Director in Chiang Rai. 2) the leadership characteristics of educational institution administrators, in the position of educational institution director, and academic Director in Chiang Rai.3) the leadership styles of school administrators in a case study of the school academic directors in Chiang Rai by using the methodology of qualitative research. In the research, the semi-structured interview was utilized in order to collect the information on administrators of educational institutions in the case study of 4 academic directors in Chiang Rai Province and 12 co-researchers, including the deputy directors, supervisors and teachers and was analyzed and summarized the key points to confirm the findings of leadership styles from 12 experts and to compile it to be more accurate in a descriptive presentation. The results revealed that:

1. Leadership behavior of the administrators in the position of an academic director in Chiang Rai included 5 aspects as follows: 1) management capability, 2) personnel

officers support, 3) decision-making and problem solving skills, 4) persuasion or motivation skills, and 5) initiative creativity.

2. Leadership traits of the administrators in the position of an academic director in Chiang Rai consisted of 5 aspects including 1) intelligence, 2) emotional intelligence, 3) success-oriented personality, 4) social relations, and 5) moral and ethical behavior.

3. Leadership styles of the administrators in the position of an academic director in Chiang Rai was found that there were two types of leadership styles including 1) Academic Leadership and 2) Transformational Leadership as follows:

Academic Leadership obtains behaviors and characteristics of a leader who holds visions, develops achievements, follows up evaluation, invents advanced technology, strengthens networks towards professional goals, inspires teachers, and mainly focuses on the learners.

Transformational leadership has the behavior and attributes of a leader who behaves as a good role model, achieves management vision, enhances methods of development, improves all the fields of work in the organization, understands and accepts differences, stimulates the creation of educational ideals, disseminates philosophy, and develops educational institutions to acquire accomplishment.

Keywords: Leadership Behavior, Leader Traits, Leadership Styles

บทนำ

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่สามารถบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพ โดยดำเนินการให้ครูและบุคลากรของสถานศึกษาทุกคนร่วมแรงร่วมใจกันในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา จึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำในการบริหารจัดการ

สถานศึกษา เนื่องจากภาวะผู้นำเป็นคุณลักษณะเฉพาะของผู้นำที่สามารถใช้กระบวนการโน้มน้าว ชักจูง และใช้อิทธิพลของคนให้สมาชิกทุกคนในองค์กรร่วมแรงร่วมใจกัน ในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจ เต็มใจและกระตือรือร้นในการทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์และบรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูง เพราะผู้นำคือบุคคลที่ถูกเลือกหรือได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้นำกลุ่มและมีอิทธิพลต่อกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม เพื่อทำหน้าที่เป็นหัวหน้าของกลุ่มและทำให้กลุ่มบรรลุเป้าหมาย (Dejnzoka, 1983, น. 34 อ้างถึงใน พรพรรณ ใจกำแหง, 2561)

การศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำและภาวะผู้นำที่เหมาะสมตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิชยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ประกอบด้วย 5 ทฤษฎี ได้แก่ 1. ภาวะผู้นำตามสถานการณ์ เชื่อว่าแรงจูงใจต่อการมีส่วนร่วมของผู้ตามขึ้นอยู่กับลักษณะของสถานการณ์ (ชัยเสกฐ์ พรหมศรี, 2561) 2. ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้นำที่แสดงออกมา (การดี อนันต์นาวิ, 2551) 3. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นคุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้นำที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลงให้ประสบผลสำเร็จ (อำเภอ อินทรประเสริฐ, 2545) 4. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งเสริมนวัตกรรมอย่างชัดเจนนำไปใช้สร้างให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ภิรญา สายศิริสุ, 2561) 5. ภาวะผู้นำเชิงวิชาการที่กล่าวถึงพฤติกรรมการกระทำหน้าที่ตามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์เพื่อพัฒนางานวิชาการและวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง (สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า, 2553)

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดเชียงรายพบว่า มีผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิชยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ มีจำนวน 4 คน ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีคุณภาพและมีจุดเด่นในด้านต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน ซึ่งการเป็นผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำนั้นจะนำไปสู่การบริหารจัดการสถานศึกษาพัฒนาองค์กรและผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาดำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิชยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ จึงต้องเป็นผู้มีภาวะผู้นำที่มีลักษณะเฉพาะอันประกอบด้วยพฤติกรรมผู้นำและคุณลักษณะผู้นำ สามารถพัฒนางานในหน้าที่และ

การพัฒนาตนเอง มีส่วนในการพัฒนาคุณภาพในการบริหารและการจัดการศึกษาหรือผลงานทางวิชาการ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบภาวะผู้นำ กรณีศึกษาผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ในจังหวัดเชียงราย เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการปฏิบัติตนและปฏิบัติงานหรือเพื่อเสนอขอเลื่อนเป็นวิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ได้อย่างมีคุณภาพ นำไปสู่การบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ในจังหวัดเชียงราย
2. ศึกษาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ในจังหวัดเชียงราย
3. เพื่อศึกษารูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ในจังหวัดเชียงราย

ประโยชน์ของการศึกษา

1. ด้านความรู้ ได้รับองค์ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ซึ่งสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้นี้ไปใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาในรูปแบบ วิธีการ กระบวนการ และระบบการพัฒนาคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา
2. ด้านการนำไปใช้ สามารถเป็นแนวทางสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในการปฏิบัติตนและการปฏิบัติงานเพื่อเสนอขอเลื่อนเป็นวิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ได้อย่างมีคุณภาพ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรนำผล

การศึกษาเป็นแนวการสร้างรูปแบบพัฒนาหรือฝึกอบรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับแนวคิดพฤติกรรมของผู้บริหาร คุณลักษณะ
ของผู้บริหารและทฤษฎีภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ
สถานศึกษา วิทยฐานะเชี่ยวชาญในจังหวัดเชียงราย ซึ่งได้วิเคราะห์และพิจารณาแล้วได้
รูปแบบภาวะผู้นำจำนวน 5 ทฤษฎี ได้แก่ ภาวะผู้นำตามสถานการณ์ ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรม
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมและภาวะผู้นำเชิงวิชาการ

2. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการตอบแบบสัมภาษณ์ถึงโครงสร้าง ได้แก่ ผู้บริหาร
สถานศึกษา ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ในจังหวัด
เชียงราย จำนวน 4 คน และบุคคลใกล้ชิดผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ
สถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ในจังหวัดเชียงราย ได้แก่ รองผู้อำนวยการ
สถานศึกษา หัวหน้างานและครู จำนวน 12 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

นวัตกรรมทางการศึกษา หมายถึง รูปแบบ หรือ กระบวนการในการบริหาร
รูปแบบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับบัญชา การประสานงาน และการควบคุม มีความ
เหมาะสมในการบริหารงานวิชาการ เป็นวิธีการบริหารงานวิชาการที่เป็นสากล มีขั้นตอน
หรือกระบวนการบริหารงานที่ต่อเนื่อง สามารถประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและ
ประสิทธิผล นำไปสู่การพัฒนาความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียนบ้านด้ายเทพกาญจนา
อุปถัมภ์

กลยุทธ์ หมายถึง แนวทางในการบรรลุเป้าหมายหลักของหน่วยงาน กลไกหรือเครื่องมือกำหนดทิศทางและขอบเขตของหน่วยงานในระยะยาว โดยคำนึงถึงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งรูปแบบของวัตถุประสงค์ นโยบาย โครงการและกิจกรรมการที่ชัดเจน

การพัฒนากลยุทธ์การบริหารและการจัดการงานวิชาการในภาวะวิกฤตโรคระบาด หมายถึง วิธีการที่ผ่านการศึกษาสภาพ เหตุปัจจัยสำคัญและสภาพที่พึงประสงค์ เพื่อให้ได้แนวทางการบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพและทรงประสิทธิภาพ โดยทบทวนวิสัยทัศน์เดิม การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจการบริหารและจัดการสถานศึกษา กำหนดเป้าประสงค์ และประเด็นกลยุทธ์ในการกำหนดแผนงาน โครงการที่มีการเตรียมความพร้อม กับสภาวะวิกฤตที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

วิธีการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพในการบริหารและการจัดการงานวิชาการโดยใช้นวัตกรรมทางการศึกษาในโรงเรียนบ้านด้ายเทพกาญจนาอุปถัมภ์ในสภาวะวิกฤตโรคระบาด

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาเหตุปัจจัยสำคัญ ที่ส่งผลต่อการบริหารและการจัดการงานวิชาการและโดยใช้นวัตกรรมทางการศึกษา ในโรงเรียนบ้านด้ายเทพกาญจนาอุปถัมภ์ ในสภาวะวิกฤตโรคระบาด

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารและการจัดการงานวิชาการโดยใช้นวัตกรรมทางการศึกษา ในโรงเรียนบ้านด้ายเทพกาญจนาอุปถัมภ์ ในสภาวะวิกฤตโรคระบาด

ขั้นตอนที่ 4 การศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การบริหารและการจัดการ งานวิชาการ โดยใช้นวัตกรรมทางการศึกษา ในโรงเรียนบ้านด้ายเทพกาญจนาอุปถัมภ์ ในสภาวะวิกฤตโรคระบาด

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ในจังหวัดเชียงราย

ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ในจังหวัดเชียงราย มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) พฤติกรรมที่แสดงถึงความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ 2) การให้การสนับสนุนบุคลากร 3) การตัดสินใจและแก้ปัญหา 4) การโน้มน้าวใจหรือการจูงใจ และ 5) การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ตอนที่ 2 คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ในจังหวัดเชียงราย

ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ในจังหวัดเชียงราย มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ 2) เป็นผู้มีความฉลาดทางอารมณ์ 3) เป็นผู้มีความสำเร็จ 4) เป็นผู้มีความสัมพันธ์ทางสังคม 5) เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ จริยธรรม

ตอนที่ 3 รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ในจังหวัดเชียงราย

ผลจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อค้นหารูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ในจังหวัดเชียงราย พบว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ในจังหวัดเชียงราย มีพฤติกรรมและคุณลักษณะสอดคล้องกับรูปแบบภาวะผู้นำ 2 รูปแบบได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงวิชาการและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

สรุปเป็นพฤติกรรมและคุณลักษณะของภาวะผู้นำเชิงวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กรณีศึกษาผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ในจังหวัดเชียงราย ได้ดังนี้ ผู้มีวิสัยทัศน์ พัฒนาผลสัมฤทธิ์ ติดตามประเมินผล คิดค้นนวัตกรรม ก้าวล้ำ

เทคโนโลยี เสริมสร้างภาคีเครือข่าย สู่เป้าหมายทางวิชาชีพ เร่งรีบสร้างแรงบันดาลใจให้ครู มุ่งสู่ผู้เรียนเป็นสำคัญ

สรุปเป็นพฤติกรรมและคุณลักษณะของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กรณีศึกษาผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ในจังหวัดเชียงราย ได้ดังนี้ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีวิสัยทัศน์รอบรู้การบริหาร ยกระดับปรับเปลี่ยนวิธีการ พัฒนางานทุกด้านคำนึงถึงองค์กร เข้าใจยอมรับความแตกต่าง กระตุ้นสร้างอุดมการณ์การศึกษา เป็นองค์เผยแพร่วิทยา มุ่งพัฒนาสถานศึกษาสู่ผลสัมฤทธิ์

อภิปรายผล

ผลการวิจัยรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา กรณีศึกษาผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ในจังหวัดเชียงราย มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายดังนี้

1. พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ในจังหวัดเชียงราย ด้านพฤติกรรมที่แสดงถึงความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ ใช้หลักการบริหารโดยดำเนินงานศึกษา นโยบายระดับชาติ หน่วยงานต้นสังกัด นำมาสู่การกำหนดนโยบายของสถานศึกษา มีการกำหนดวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ มาตรฐานสถานศึกษา วางแผนดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี มีการกำหนดเป้าหมายความสำเร็จให้สูงขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากพฤติกรรมที่แสดงถึงความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการเป็นพฤติกรรมของผู้บริหารระดับสูงที่ต้องมีวางแผนการดำเนินงานเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างเป็นระบบให้เกิดความคุ้มค่าสูงสุด ดังที่ฮอยและมิสเกล (Hoy and Miskel, 2001 : 169) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษาต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ มีวิสัยทัศน์ในการบริหารการศึกษาให้ทันสมัยกับการเปลี่ยนแปลงสอดคล้องงานวิจัยของสุทธาสนี เพชรกระจ่าง (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่อง พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพันต่อองค์กรของครู สังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม พบว่า ความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการแสดงถึงพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารด้านการวางแผนมีความสัมพันธ์กันอย่างน้อยสำคัญทางสถิติอยู่ที่ระดับ .05

2. คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ในจังหวัดเชียงราย ในด้านเป็นผู้มีความฉลาดทางอารมณ์ มีการครองตน หลักคน ครองงาน แสดงออกถึงมั่นคงทางอารมณ์และทำทีสุภาพ โดยควบคุมสติอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดก่อนพูด ตัดสินแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล สามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นได้ เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้เกียรติเคารพผู้อื่นทั้งบุคคลและหน่วยงาน เอาใจใส่ รับฟังความคิดเห็น ช่วยเหลือให้คำปรึกษาที่ดีแก่ครูและบุคลากร ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการแสดงความเป็นกัลยาณมิตรทั้งภายในและนอกสถานศึกษา เกิดความสัมพันธ์อันดีในหมู่คณะ ได้รับการช่วยเหลือจากองค์กรภายนอกทำให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น ดังที่ Hoy and Miskel (1991 : 264) อ้างถึงในภารติ อนันต์นาวิ (2555, 86-87) กล่าวถึงผู้นำเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีพฤติกรรมมุ่งสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงานทุกคนในองค์กร สร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความสามัคคีระหว่างผู้ร่วมงานด้วยกันให้ร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจกันในการทำงาน แต่ไม่มีความมุ่งมั่นที่จะยกระดับเป้าหมายขององค์กรให้สูงขึ้น ส่งผลให้ผู้ร่วมงานทุกคนในองค์กรมีความสุขในการทำงาน ภายใต้บรรยากาศของการทำงานที่อบอุ่น ปลอดภัย และเป็นกันเอง สอดคล้องกับการวิจัยของกัลยมน อินทุสุตและศิริชัย ชินะดังกูร (2554) ได้ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า รูปแบบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพหุองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กัน ประกอบด้วย ภาวะผู้นำความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความรับผิดชอบต่อสังคม การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง การมีความสุขในชีวิต และการตระหนักในอารมณ์ตนเอง ซึ่งมีอิทธิพลต่อการสร้างสมรรถนะทีมงานทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมอย่างมีนัยสำคัญ

3. รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ในจังหวัดเชียงราย

มีความสอดคล้องกับรูปแบบภาวะผู้นำ 2 รูปแบบได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงวิชาการ และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

พฤติกรรมผู้นำและคุณลักษณะผู้นำของภาวะผู้นำเชิงวิชาการคือ เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ ความรู้ความเข้าใจทฤษฎี ปรัชญาของหลักสูตรของสถานศึกษาและการกำหนดเป้าหมายทางวิชาการของโรงเรียน การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษามีองค์ประกอบถูกต้องครบถ้วน มีระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา พัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรสถานศึกษา กำกับดูแล นิเทศ และประเมินผลการจัดการเรียนการสอนพัฒนาบุคลากรเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ทั้งนี้มีการสร้างเครือข่ายการนิเทศให้มีความเข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง คิดค้น ปรับเปลี่ยนสร้างหรือนำการใช้นวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนการสอน เสริมสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ชุมชน สถานศึกษาอื่น หน่วยงานราชการ เครือข่ายเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ สนับสนุนและส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน พัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการที่สูงขึ้นและชัดเจน สนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพ โดยใช้การวิจัยเป็นฐานและสนับสนุน ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์วิธีการในการพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง สร้างแรงบันดาลใจ แรงจูงใจให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุ่มเทความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน บริหารจัดการหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสอดคล้องกับสภาพและสถานการณ์ปัจจุบัน สรุปเป็นพฤติกรรมและคุณลักษณะของภาวะผู้นำเชิงวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กรณีศึกษาผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทวัสธนะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ในจังหวัดเชียงราย ได้ดังนี้ ผู้มีวิสัยทัศน์ พัฒนาผลสัมฤทธิ์ ติดตามประเมินผล คิดค้น นวัตกรรม ก้าวล้ำเทคโนโลยี เสริมสร้างภาคีเครือข่าย สู่เป้าหมายทางวิชาชีพ เร่งรีบสร้างแรงบันดาลใจให้ครู มุ่งผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพฤติกรรมผู้นำและคุณลักษณะผู้นำที่บ่งชี้ถึงภาวะผู้นำเชิงวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษานั้นเป็นเงื่อนไขของปัจจัยที่ส่งผลให้การปฏิบัติงานของโรงเรียนก้าวสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังที่ Hallinger and Murphy (1985, pp. 217-247) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิง

วิชาการไว้ 3 องค์ประกอบใหญ่ คือ 1) การกำหนดภารกิจของโรงเรียน 2) การจัดการด้านการเรียนการสอน 3) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัย พูลย์ชัย ขวिरาช (2553 : 19) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่ากระบวนการในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ด้านยุทธศาสตร์การบริหารเชิงกลยุทธ์ ที่สถานศึกษาสามารถนำกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่ประกอบด้วยงานสำคัญ 5 ชั้น คือ ชั้นที่ 1 กำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กร ชั้นที่ 2 กำหนดเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ชั้นที่ 3 นำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ชั้นที่ 4 การกำกับติดตามตรวจสอบ และ ชั้นที่ 5 ประเมินผล ไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติได้ทั้ง 7 ขั้นตอน ตลอดจนสามารถนำไปใช้ในฝ่ายหรือแผนกที่รับผิดชอบโครงการหรือกิจกรรมรองลงไปก็ได้

พฤติกรรมผู้นำและคุณลักษณะผู้นำของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้ที่มิวิสัยทัศน์ ความรู้ความเข้าใจทฤษฎี ปรัชญาของหลักสูตรของสถานศึกษาและการกำหนดเป้าหมายทางวิชาการของโรงเรียน การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษามิองค์ประกอบถูกต้องครบถ้วน มีระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา พัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรสถานศึกษา กำกับดูแล นิเทศ และประเมินผลการจัดการเรียนการสอนพัฒนาบุคลากรเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ทั้งนี้มีการสร้างเครือข่ายการนิเทศฯให้มีความเข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง คิดค้น ปรับเปลี่ยนสร้างหรือนำการใช้นวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนการสอน เสริมสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ชุมชน สถานศึกษาอื่น หน่วยงานราชการ เครือข่ายเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ สนับสนุนและส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน พัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการที่สูงขึ้นและชัดเจน สนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพ โดยใช้การวิจัยเป็นฐานและสนับสนุน ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์วิธีการในการพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง สร้างแรงบันดาลใจ แรงจูงใจให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุ่มเทความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน บริหารจัดการหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสอดคล้องกับสภาพและ

สถานการณ์ปัจจุบัน สรุปเป็นพฤติกรรมและคุณลักษณะของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ
ผู้บริหารสถานศึกษา กรณีศึกษาผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ
ในจังหวัดเชียงราย ได้ดังนี้ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีวิสัยทัศน์รอบรู้การบริหาร
ยกระดับปรับเปลี่ยนวิธีการ พัฒนางานทุกด้านคำนึงถึงองค์กร เข้าใจยอมรับความแตกต่าง
กระตุ้นสร้างอุดมการณ์การศึกษา เป็นองค์เผยแพร่วิทยา มุ่งพัฒนาสถานศึกษาสู่ผลสัมฤทธิ์
ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในปัจจุบัน สภาพแวดล้อมและบริบทได้เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ผู้บริหาร
สถานศึกษาจึงต้องมีพฤติกรรมและคุณลักษณะของผู้นำที่มีลักษณะของภาวะผู้นำการ
เปลี่ยนแปลงเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน สอดคล้องกับลักษณะงานที่ปฏิบัติตาม
มาตรฐานตำแหน่งระดับที่คาดหวังในด้านที่ 2 ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ข้อ 3.2
การบริหารการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรมในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษา บริหาร
การเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรมในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษา โดยคิดค้น ปรับเปลี่ยน
สร้างหรือนำนวัตกรรม เทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาและผู้เรียน ส่งเสริม
สนับสนุน สร้างการมีส่วนร่วม ในการบริหารการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรมในสถานศึกษา
ให้เกิดการพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืนเป็นแบบอย่างที่ดี และสามารถให้คำปรึกษากับผู้อื่น
ได้ กระตุ้นให้บุคลากรสร้างวิธีการหรือแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหา ยกระดับการแก้ปัญหา
และการตัดสินใจ มุ่งคำนึงถึงประโยชน์ขององค์กรมากกว่าประโยชน์ของตนเอง โดย
คำนึงถึงหลักคุณธรรมและหลักธรรมภิบาล เข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล
ตามสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษา (สำนักงาน ก.ค.ศ. กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)
สอดคล้องกับงานวิจัยสอดคล้องกับการวิจัยของ วรรณญา ทิวาวงษ์ (2558 : 109 -111) ได้
ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับกระบวนการคิดสร้างสรรค์ใน
สถานศึกษาของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร
พบว่า มีการกำหนด เป้าหมายชัดเจนในการทำงาน สร้างแรงจูงใจภายในทำให้พูดตาม
เปลี่ยนแปลงทัศนคติและแนวทางปฏิบัติไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ มีวิสัยทัศน์และสามารถ
ถ่ายทอดวิสัยทัศน์อย่างชัดเจน กระตุ้นและช่วย ให้ผู้ได้บังคับบัญชาแสวงหาวิธีการใหม่ใหม่
ในการแก้ปัญหา สนับสนุนให้ผู้ร่วมงานคิดเองและคิดนอกกรอบ กระตุ้นสร้างระบบ

ความคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบตามลำดับ ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเป็นที่นับถือของผู้ได้บังคับบัญชา กระตุ้นให้ผู้ได้บังคับบัญชาปฏิบัติงานด้วยความกระตือรือร้น และสามารถทำให้ผู้ได้บังคับบัญชาตั้งศักยภาพของตนเองออกมาใช้ได้อย่างเต็มที่ ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ผู้ได้บังคับบัญชาพัฒนาตนเอง สร้างความผูกพันระหว่างบุคลากรเพื่อให้เกิดการตัดสินใจในการเลื่อนตำแหน่งหน้าที่ที่เหมาะสม ประชุมเพื่อมอบหมายงานรับผิดชอบอย่างเหมาะสมโดยเปิดโอกาสให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการวางแผน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรนำผลการศึกษาทั้งพฤติกรรมผู้นำและคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่บ่งชี้ถึงรูปแบบภาวะผู้นำเชิงวิชาการและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมาพัฒนาตนเองเพื่อก้าวเข้าสู่การเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญได้อย่างเหมาะสม

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรนำผลการศึกษามาจัดทำคู่มือการพัฒนาพฤติกรรมผู้นำและคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้มีและเลื่อนเป็นวิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ

3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรนำผลการศึกษาเป็นแนวทางสร้างรูปแบบพัฒนาหรือฝึกอบรมภาวะผู้นำเชิงวิชาการและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ในจังหวัดเชียงราย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยถึงรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาวิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์และวิธีประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ

2. ควรนำรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา กรณีศึกษาผู้อำนวยการสถานศึกษาวิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ในจังหวัดเชียงราย ไปวิจัยเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพและติดตามประเมินผลของผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ

รายการอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.

(2564). คู่มือการดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา. (น. 107-112). ม.ป.ท..

กัลยมน อินทุสตุและศิริชัย ชินะดังกูร. (2554). ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2(1), 25-42.

ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. (2561). ภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารองค์การ : แนวคิด ทฤษฎีและกรณีศึกษา. กรุงเทพฯ ปัญญาชน.

พรพรรณ ไชยคำแหง. (2561). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

พลชัย ยาวีราช. (2553). การพัฒนารูปแบบการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารการวิจัยกาสะลองคำ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. 4(1), 19.

ภาวดี อนันต์นารี. (2555). หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 4). ชลบุรี: มนตรี.

- กิริญา สายศิริสุข. (2561). *ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขตบึงฉอากี้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4. (ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.*
- วรัญญา ทิวาวงษ์. (2558). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับ กระบวนการคิดสร้างสรรค์ในสถานศึกษาของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). ลพบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.*
- สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า. (2553). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักเกณฑ์ใหม่. กรุงเทพมหานคร: เอส.พี.เอ็น. การพิมพ์. 188.*
- สุธาสิณี เพชรกระจ่าง. (2559). *พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพันต่อ องค์กรของครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรสงคราม. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- อำไพ อินทรประเสริฐ. (2545). *ศิลปะการเป็นผู้นำ. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.*
- Hoy, K. and Miskel, G. (2001). *Educational Administration: Theory, Research and Practice.* New York : Mc Graw - Hill.
- Philip Hallinger and Joseph Murphy. (1985). Assessing the instructional management behavior of principal. *The Elementary School Journal.* 86(2), 221-224.